

DOROTA CZERWIŃSKA-KAYZER

FINANSOWANIE INWESTYCJI W GOSPODARSTWACH INDYWIDUALNYCH KREDYTEM PREFERENCYJNYM

*Z Katedry Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej
Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu*

ABSTRAKTUM. Damit landwirtschaftliche Betriebe entwickelt werden, sollen Investitionen darin durchgeführt werden. Die Investitionen können aus verschiedenen Quellen finanziert werden. Die Analyse zeigt, daß polnische Landwirte häufiges Eigenkapital für Investitionsfinanzierung anwenden. Natürlich gibt es Landwirte, die Fremdkapital als Finanzierungsquelle der Investitionen benutzen. Wenn Landwirt Fremdkapital benutzt, nimmt er vor allem einen Vorzugskredit und finanziert mit solchem Kredit Maschinenkauf und Bodenkauf.

Schlüsselwörter: Finanzierungsquelle der Investition, Eigenkapital, Fremdkapital, Investitionsförderungen, private Betriebe, Fragebogen

Wstęp

Rolnictwo polskie cechuje się niekorzystną strukturą, co w szczególności odzwierciedliło się w warunkach gospodarki rynkowej. W celu stymulacji przemian w strukturze rolnictwa, które zachodzą na skutek tworzenia nowego lub modernizacji istniejącego potencjału, konieczna jest realizacja inwestycji w gospodarstwach rolnych. Do realizacji inwestycji potrzebny jest kapitał.

Kapitał może przyjąć formę kapitału własnego lub kapitału obcego (**Kołaczyk** 1997). Przez kapitał własny rozumie się finansowanie własne jednostki gospodarczej. W skład takiego kapitału mogą wchodzić wkłady własne właścicieli (gospodarza), udziały osób trzecich czy też środki pochodzące z wypracowanego zysku. Kapitał obcy, określany jako finansowanie obce gospodarstwa, to przykładowo zaciąganie kredytów (**Brandes i Odening** 1992). Kapitał obcy w postaci kredytu dla pojedynczego gospodarstwa jest uzupełnieniem własnych środków w momentach największego zapotrzebowania na środki finansowe oraz pozwala na rozszerzenie bazy kapitałowej na dłuższe okresy, co powoduje większe zaangażowanie kapitału w środki trwałe czyli realizację inwestycji w gospodarstwie (**Giselbrecht** 1991).

Prowadząc rozważania o kapitale zaangażowanym w produkcję rolniczą, należy podkreślić, że jego oprocentowanie jest niższe niż w innych działach gospodarki, działalność rolnicza bowiem charakteryzuje się swoistymi cechami, jak np. długością cyklu produkcyjnego, sezonowością produkcji rolniczej, większym udziałem majątku trwałego nad majątkiem obrotowym, co także zmniejsza płynność finansową gospodarstw rolniczych (**Dębniewska i Garbowski 1997**). W kredytowaniu inwestycji w gospodarstwie rolnym korzysta się przede wszystkim z kredytów, których oprocentowanie i amortyzacja są dopasowane do warunków panujących w rolnictwie. Kredyty takie określa się mianem kredytów rolniczych (**Hermann i Schuh 1993**). W Polsce kredyty rolnicze są określane mianem kredytów preferencyjnych. Zostały one wprowadzone przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa celem przyspieszenia przemian strukturalnych w rolnictwie.

W związku z tym powstał zamiar przeanalizowania kredytu preferencyjnego jako źródła finansowania inwestycji w gospodarstwach indywidualnych.

Material

Celem realizacji postawionego problemu przeprowadzono wywiad standaryzowany wśród 212 rolników indywidualnych w dwóch województwach: poznańskim oraz sieradzkim¹. Do wywiadu wybrano celowo te dwa województwa, ponieważ cechują się różną strukturą rolniczą, poziomem rolnictwa, różnymi warunkami gospodarczymi oraz powiązaniem z rynkiem. By uzyskać jak najbardziej wiarygodne dane, odzwierciedlające opinie rolników na temat inwestycji w gospodarstwie rolnym, gminy w tych województwach pogrupowano z zastosowaniem analizy skupień. Grupowanie pozwoliło wyróżnić cztery skupienia gmin podobnych pod względem struktury obszarowej gospodarstw, nakładów inwestycyjnych w gospodarstwach na 1 ha UR oraz położenia geograficznego. W każdej grupie (skupieniu) gmin wybrano losowo pojedyncze gminy, w których w sposób kwotowy określono wielkość próby gospodarstw potrzebnych do wywiadu. Konkretnie gospodarstwa wytypowano do badań metodą losową.

Zebrane dane zostały poddane analizie, w której wykorzystano metody statystyki opisowej, a otrzymane wyniki przedstawiono za pomocą analizy opisowej i graficznych metod prezentacji danych.

Finansowanie inwestycji

Z analizy danych dotyczących źródła finansowania inwestycji w gospodarstwach rolnych wynika, że rolnicy częściej finansują inwestycje kapitałem własnym – 55% inwestujących rolników. Pozostałych 60 respondentów finansowało inwestycje z użyciem kapitału obcego, w tym 35% korzystało z inwestycyjnych kredytów preferencyjnych i 10% z kredytów komercyjnych (tab. 1).

¹Uwzględniono podział administracyjny przed 1 stycznia 1999 roku.

Tabela 1

**Gospodarstwa według źródła finansowania i rodzaju kredytu
(na podstawie wywiadu standaryzowanego)
Die Betriebe nach Finanzierungsquelle und Kreditart (eigene Berechnung)**

Źródło finansowania, rodzaj kredytu Finanzierungsquelle	Gospodarstwa – Betriebe	
	liczba – Zahl	%
Kapitał własny Eigenkapital	74	55
Kapitał obcy Fremdkapital	60	45
kredyt preferencyjny Vorzugskredit	47	35
kredyt komercyjny Kommerzkredit	13	10

Tabela 2

**Źródło finansowania różnych rodzajów inwestycji (na podstawie badań ankietowych, n = 134)
Finanzierungsquelle nach Investitionsart (eigene Berechnung, n = 134)**

Rodzaj inwestycji Investitionsart	Źródło finansowania – Finanzierungsquelle							
	kapitał własny Eigenkapital		kapitał obcy – Fremdkapital					
			kredyt preferencyjny Vorzugskredit		kredyt komercyjny Kommerzkredit		ogółem gesamt	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Zakup ziemi Bodeneinkauf	28	53	22	41	3	6	25	47
Zakup zwierząt Tiereinkauf	37	90	2	5	2	5	4	10
Zakup maszyn Maschineneinkauf	75	65	33	28	8	7	41	35
Budowa Bau des Gebäudes	28	85	7	21	1	3	8	24
Modernizacja Modernisierung	30	77	8	20	1	3	9	23

Duże znaczenie kapitału własnego w finansowaniu inwestycji jeszcze bardziej uwypukla analiza źródeł finansowania według rodzaju inwestycji. Kapitał własny jest decydującym źródłem finansowania zakupu zwierząt hodowlanych (90%), budowy nowych budynków gospodarczych (85%) i modernizacji budynków (77%) (tab. 2). Kapitał obcy najczęściej jest wykorzystywany w finansowaniu zakupu ziemi (47%) lub maszyn i urządzeń rolniczych (35%), przy czym w tej formie finansowania decydujące znaczenie mają

kredyty preferencyjne. W finansowaniu zakupu ziemi 42% inwestujących rolników skorzystało z kredytu preferencyjnego, w przypadku zakupu maszyn i urządzeń rolniczych – 28% oraz w przypadku inwestycji dotyczących budynków gospodarczych – po 21%.

Procedura ubiegania się o kredyt

Z powyższego wynika, iż obok kapitału własnego istotnym źródłem finansowania inwestycji w gospodarstwach indywidualnych są kredyty preferencyjne. Chcąc skorzystać z tego rodzaju kredytu, należy spełnić szereg wymogów stawianych przez kredytodawcę. W związku z tym, iż w finansowaniu zewnętrznym rolnictwa decydującą rolę odgrywają kredyty preferencyjne, w dalszej części analizy skoncentrowano się na procedurze i warunkach kredytowych tego rodzaju kredytów.

Ubiegając się o kredyt preferencyjny, rolnik musi przygotować szereg różnych dokumentów, w zależności od rodzaju linii kredytowej, przy czym podstawowymi są:

- wniosek kredytowy,
- plan przedsięwzięcia (biznesplan).

Przygotowanie wymienionych dokumentów jest pracochłonne oraz wymaga od ubiegającego się o kredyt znajomości zasad wypełniania dokumentów. Jeśli zleca się przygotowanie dokumentów specjalistom, prowadzi to do dodatkowych kosztów. Chcąc rozpoznać, jak rolnicy radzą sobie z wypełnianiem dokumentów, zadano podczas wywiadu kilka pytań na ten temat.

Pierwsze pytanie dotyczyło przygotowania wniosku kredytowego i innych wymaganych dokumentów, z wyłączeniem biznesplanu. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, iż te dokumenty w większości wypełniają rolnicy samodzielnie. Odpowiedzi: „wniosek przygotowałem sam” – udzieliło 65% respondentów, w tym w województwie poznańskim 69% i w sieradzkim 62%. W 25% przypadków wniosek kredytowy przygotował doradca z ODR-u, przy czym należy zaznaczyć, że w województwie sieradzkim pracownicy ODR-u częściej pomagali w przygotowaniu wniosku niż w województwie poznańskim. Pozostałe 10% respondentów odpowiedziało, iż w przygotowaniu wniosku kredytowego pomógł pracownik banku lub znajomy. Z danych wynika, że w województwie poznańskim z pomocy sąsiada lub znajomego nie skorzystał żaden respondent (tab. 3).

W odniesieniu do przygotowania biznesplanu z danych wynika, iż dokument ten przede wszystkim przygotowywali doradcy – w 94% przypadków, w tym w województwie sieradzkim w 100% i w województwie poznańskim w 89%. W województwie poznańskim w pozostałych przypadkach plan przedsięwzięcia przygotowali sami rolnicy (9%) i inni specjaliści (3%) (tab. 4).

Jak wynika z przedstawionych danych, plan przedsięwzięcia w większości przygotowywali specjaliści, w związku z tym rolnicy musieli ponieść pewien koszt. Kolejne zatem pytanie dotyczyło wysokości opłat za wykonanie biznesplanu. Z uzyskanych danych wynika, iż 69% ankietowanych zapłaciło za przygotowanie biznesplanu mniej niż 500 zł, 7% – w granicach 500-750 zł, 6% nie poniosło żadnego kosztu i 5% zapłaciło ponad 750 zł (tab. 5).

Tabela 3
Kto przygotował wniosek kredytowy i inne wymagane przez bank dokumenty, z wyłączeniem biznesplanu? (na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)
Wer bereitet einen Kreditantrag und übrige Dokumentation vor, ohne Investitionsplan? (eigene Berechnung, n = 47) (%)

Wyszczególnienie Gliederung	Poznań Posen	Sieradz	Średnio Im Durchschnitt
Przygotowałem sam Selbständig gemacht	69	62	65
Doradca z ODR-u Berater aus der Beratungsstelle	23	27	25
Pracownik banku Bankangestellter	9	3	6
Znajomy Bekannte	0	8	4

Tabela 4
Kto przygotował biznesplan? (na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)
Wer bereitet ein Investitionsplan vor? (eigene Berechnung, n = 47) (%)

Wyszczególnienie Gliederung	Poznań Posen	Sieradz	Średnio Im Durchschnitt
Przygotowałem sam Selbständig gemacht	9	0	4
Doradca z ODR-u Berater aus der Beratungsstelle	89	100	94
Inny specjalista Anderer Spezialist	3	0	1

Tabela 5
Ile kosztowało przygotowanie biznesplanu? (na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)
Wieviel kostet die Vorbereitung des Investitionsplans? (eigene Berechnung, n = 47) (%)

Wyszczególnienie Gliederung	Poznań Posen	Sieradz	Średnio Im Durchschnitt
Nic – Kostenlos	0	11	6
< 500 zł – < 500 zł	60	78	69
500-750 zł – 500-750 zł	14	0	7
750-1000 zł – 750-1000 zł	9	0	4
> 1500 zł – > 1500 zł	3	0	1
Nie pamiętam Keine Ahnung	14	11	13

Dane odnośnie do ceny przygotowania biznesplanu w ujęciu regionalnym wskazują, że w województwie poznańskim nie było wśród ankietowanych rolnika, który by nic nie zapłacił za przygotowanie tego dokumentu, 60% respondentów zapłaciło mniej niż 500 zł, 26% więcej niż 500 zł oraz 14% nie pamiętało, ile zapłaciło. W województwie sieradzkim 11% deklaroowało, że nie zapłaciło nic, 70% zapłaciło do 500 zł i nie było rolnika, który zapłacił więcej niż 500 zł.

Dane te potwierdzają fakt, iż rolnicy z województwa sieradzkiego korzystali przede wszystkim z niskich kredytów, ponieważ cena za przygotowanie biznesplanu zależy od wielkości kredytu.

Warunki kredytowe

Jednym z warunków negocjowanych podczas ubiegania się o kredyt jest długość okresu kredytowania. Z udzielonych odpowiedzi wynika, że średni okres kredytowania w obu badanych województwach wynosi sześć lat. Najkrótszy okres kredytowania przy wykonaniu inwestycji wynosił jeden rok, natomiast najdłuższy okres kredytowania wynosił 15 lat i był odnotowany w województwie poznańskim. W województwie sieradzkim najdłuższy okres kredytowania wyniósł 10 lat. Jest to związane z tym, że w województwie poznańskim rolnicy realizowali większe inwestycje i korzystali z większych kredytów (tab. 6).

Tabela 6

Długość okresu kredytowania (na podstawie badań ankietowych, n = 47) (lata)
Kreditdauer (eigene Berechnung, n = 47) (Jahren)

Okres kredytowania Kreditzeit	Poznań Posen	Sieradz
Najdłuższy – Die längste	15	10
Najkrótszy – Die kürzeste	1	1
Średni – Durchschnittliche	6	6

Następnym warunkiem kredytowania obowiązującym przy kredytach preferencyjnych jest okres karencji w spłacie rat kapitałowych. Zgodnie z zaleceniami ustalonymi przez prezesa ARiMR maksymalny okres karencji może wynosić dwa lata.

Z otrzymanych danych wynika, iż tylko 3% rolników wykorzystało maksymalny okres karencji, tj. dwa lata, 40% korzystało z rocznego okresu karencji i 57% nie korzystało z tego przywileju (tab. 7).

Analizując zagadnienie okresu karencji w ujęciu regionalnym, daje się zauważyć, iż w województwie poznańskim 6% respondentów wykorzystało dwuletni okres karencji, 46% roczny i 49% nie skorzystało z należnego okresu karencji. W województwie sieradzkim odsetek rolników nie korzystających z okresu karencji był większy niż w poznańskim i wynosił 65%, z rocznego okresu karencji skorzystało 35% ankietowanych, a żaden ankietowany rolnik w województwie sieradzkim nie skorzystał z dwuletniego okresu karencji (tab. 7).

Tabela 7

**Długość okresu karencji w spłacie rat kapitałowych
(na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)**
Karenzzeit bei Kapitalrückzahlung (eigene Berechnung, n = 47) (%)

Karencja Karenzzeit	Poznań Posen	Sieradz	Średnio Im Durchschnitt
Nie było – Keine	49	65	57
1 rok – 1 Jahr	46	35	40
2 lata – 2 Jahre	6	0	3

Następnym analizowanym warunkiem, który muszą spełnić rolnicy korzystający z kredytu preferencyjnego, jest zabezpieczenie kredytowe. W praktyce banki stosują różne rodzaje zabezpieczeń, np. hipotekę, poręczenie, zastaw, cesję, weksel itd. Spośród wymienionych rodzajów zabezpieczeń banki wymagają od kredytobiorców z reguły jednego-dwóch, tak by w pełni została zabezpieczona kwota kredytu. Z danych ankietowych wynika, iż w przypadku kredytów preferencyjnych najczęstszym zabezpieczeniem były: hipoteka, zastaw i poręczenie (tab. 8).

Tabela 8

Rodzaj zabezpieczenia kredytowego (na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)
Art der Kreditsicherung (eigene Berechnung, n = 47) (%)

Zabezpieczenie Kreditsicherung	Poznań Posen	Sieradz	Średnio Im Durchschnitt
Hipoteka Hypothek	77	65	71
Zastaw Pfandrecht	26	49	38
Cesja Abtretung	3	0	1
Poręczenie Bürgerschaft	17	46	32

Podczas negocjacji o kredyt uzgadnia się także częstotliwość spłaty rat kapitałowych i odsetek. Banki oferują tu dużą dobrowolność: kredytobiorca może spłacać raty co miesiąc, co kwartał, co pół roku czy też co rok, w zależności od możliwości płatniczych.

Na pytanie o częstotliwość spłaty rat kapitałowych ankietowani odpowiedzieli, iż najczęściej raty kapitałowe spłacali co pół roku (44%) lub co kwartał (40%). Najmniej rolników, bo tylko 15%, deklarowało, że spłacało raty kapitałowe co miesiąc lub co dwa miesiące (tab. 9).

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości spłaty odsetek. Z otrzymanych danych wynika, iż odsetki rolnicy najczęściej spłacają co kwartał (59%) lub co miesiąc (36%).

Tabela 9

Częstotliwość spłaty rat kapitałowych (na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)
Häufigkeit der Kapitalrückzahlung (eigene Berechnung, n = 47) (%)

Częstotliwość Häufigkeit	Poznań Posen	Sieradz	Średnio Im Durchschnitt
Miesięczna Monatszahlung	3	5	4
Co dwa miesiące Zahlung in zwei Monate	2	0	1
Kwartalna Quartalszahlung	60	19	40
Półroczna Halbjahreszahlung	26	62	44
Roczna Jahreszahlung	9	14	11

W ujęciu regionalnym częstość spłaty odsetek była różna. W województwie poznańskim 71% rolników płaciło odsetki kwartalnie, 26% miesięcznie i 3% co dwa miesiące. W województwie poznańskim nie było wśród ankietowanych rolnika, który spłacałby odsetki półrocznie i rocznie, natomiast w województwie sieradzkim półroczną spłatę odsetek deklarowało 5% i roczną 3% respondentów. Najczęstszą formą spłaty odsetek w województwie sieradzkim była spłata kwartalna (49%) i miesięczna (43%) (tab. 10).

Tabela 10

Częstotliwość spłaty odsetek (na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)
Häufigkeit der Zinsrückzahlung (eigene Berechnung, n = 47) (%)

Częstotliwość Häufigkeit	Poznań Posen	Sieradz	Średnio Im Durchschnitt
Miesięczna Monatszahlung	26	43	36
Co dwa miesiące Zahlung in zwei Monate	3	0	1
Kwartalna Quartalszahlung	71	49	59
Półroczna Halbjahreszahlung	0	5	3
Roczna Jahreszahlung	0	3	1

Problemy związane z korzystaniem z kredytów preferencyjnych

Ubiegając się o kredyty, wnioskodawca może napotkać wiele problemów. W związku z tym ankietowanym rolnikom korzystającym z kredytu preferencyjnego zadano pytanie: *czy ubiegając się o kredyt otrzymali całą kwotę?* Z otrzymanych odpowiedzi wynika, iż większość (90%) rolników otrzymała całą kwotę, o którą wnioskowała, tylko w pojedynczych przypadkach bank udzielił mniejszego kredytu (tab. 11).

Tabela 11

Czy otrzymaliście Państwo całą potrzebną kwotę?

(na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)

Haben Sie den ganzen nötigen Betrag bekommen? (eigene Berechnung, n = 47) (%)

Ilość kwoty Betragsmenge	Poznań Posen	Sieradz	Średnio Im Durchschnitt
100%	86	95	90
75-95%	11	3	7
50-75%	0	2	1
< 25%	3	0	2

Innym problemem, który mogą napotkać osoby ubiegające się o kredyt, jest długość okresu oczekiwania na kredyt. Okres oczekiwania na kredyt to czas od momentu złożenia wniosku w banku do momentu uruchomienia środków pieniężnych.

Z danych uzyskanych podczas wywiadu wynika, iż 81% rolników otrzymało kredyt w ciągu jednego miesiąca, 9% otrzymało środki pieniężne w ciągu dwóch miesięcy, do trzech miesięcy na przydzielenie kredytu oczekiwało 3% respondentów, a pozostałe 7% oczekiwało dłużej niż trzy miesiące (tab. 12).

Tabela 12

Długość okresu oczekiwania na kredyt preferencyjny

(na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)

Erwartungszeit auf Vorzugskredit (eigene Berechnung, n = 47) (%)

Czas Zeit	Poznań Posen	Sieradz	Średnio Im Durchschnitt
Do 1 miesiąca Bis 1 Monat	74	86	81
1-2 miesiące 1-2 Monate	9	9	9
2-3 miesiące 2-3 Monate	6	0	3
Dłużej niż 3 miesiące Langer als 3 Monate	12	5	7

Kolejne pytanie skierowane do respondentów dotyczyło różnych problemów podczas ubiegania się o kredyt (tab. 13).

Tabela 13

**Ocena wybranych problemów wynikających z ubiegania się o kredyt preferencyjny
(na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)**
**Bewertung der Schwierigkeiten bei Bewerbung um Vorzugskredit
(eigene Berechnung, n = 47) (%)**

Problem	Trudność – Schwierigkeit			
	duża große	średnia mittel	mała kleine	nie mam zdania keine Ahnung
Przygotowanie biznesplanu Vorbereitung der Entwicklungsplanung	15	18	44	22
Ustanowienie zabezpieczenia kredytowego Bestimmung der Sicherung	13	13	29	46
Wprowadzenie rachunkowości Einführung der Buchführung	17	21	26	36
Wykazanie płynności finansowej Ausweisen der Liquidität	10	14	50	26
Nadmierna biurokracja Bürokratie	31	34	27	8

Przygotowanie biznesplanu okazało się dla 44% respondentów małym problemem, dla 18% średnim problemem i dla 15% dużym problemem.

Ustanowienie zabezpieczenia kredytowego jest ciekawym zjawiskiem, ponieważ w trakcie przeprowadzania wywiadu rolnicy negatywnie wypowiedzieli się na ten temat, natomiast w odpowiedzi na pytanie: *czy ustanowienie zabezpieczenia jest problemem podczas ubiegania się o kredyt?* – 46% rolników twierdzi, że nie ma zdania na ten temat, dla 13% jest to duży problem, dla kolejnych 13% respondentów średni i dla pozostałych 29% mały. Na podstawie tych danych można wnioskować, że pomimo pesymistycznych poglądów rolników na temat zabezpieczenia kredytowego jest to faktycznie problem mały i możliwy do pokonania.

W przypadku niektórych linii kredytowych, np. „Młody Rolnik”, jednym z wymogów jest wprowadzenie rachunkowości rolniczej, jeśli wcześniej nie była ona prowadzona w gospodarstwie. Ogólnie wiadomo, iż prowadzenie rachunkowości jest pracochłonne i wymaga od prowadzącego rzetelności, systematyczności i dokładności. To prowadzi do tego, że rolnicy niezbyt przychylnie odnoszą się do tego wymogu. Celem sprawdzenia postawionej tezy zapytano rolników o opinię na ten temat. Z danych wynika, iż dla 17% prowadzenie rachunkowości jest dużym problemem, dla 21% średnim, dla 26% małym, a 36% wstrzymało się od odpowiedzi (były to w większości osoby, których ten wymóg nie dotyczył). Stąd wniosek, iż prowadzenie rachunkowości w gospodarstwie jest pewną trudnością wpływającą na decyzję o skorzystaniu bądź nie z kredytu preferencyjnego.

Podczas przygotowywania biznesplanu należy wykazać płynność finansową w gospodarstwie. Na pytanie, jaką trudność mieli rolnicy z tym elementem finansowym

podczas przygotowania biznesplanu, połowa respondentów odpowiedziała, że jest to mała trudność, 14% – że średnia i 10% – że duża.

Ostatnią kwestią w pytaniu o problemy podczas ubiegania się o kredyt była biurokracja. Ten element sprawiał rolnikom największy problem. Świadczą o tym ich wypowiedzi, z których dowiadujemy się, iż 31% badanych uznało to za problem duży, 34% – za średni i 27% – za mały.

Trudności związane z uzyskaniem kredytu nie kończą się w momencie otrzymania środków pieniężnych, ponieważ od tego momentu należy spełniać inne warunki, jak np. wywiązać się planowo z realizacji inwestycji czy też w terminie dokonać spłaty rat kredytu. O te problemy zostali także zapytani rolnicy.

Z otrzymanych danych wynika, że rolnicy nie mieli na ogół problemów z planową realizacją inwestycji i terminową spłatą rat. Z realizacją inwestycji zgodnie z założeniami problem miało 22% respondentów, w tym mały problem 17%, 1% średni, 3% duży i 1% bardzo duży.

Odnosnie do terminowej spłaty problem wystąpił u 30% respondentów, przy czym u 19% była to mała trudność, u 10% średnia i u 1% duża. Osoby zgłaszające problem podkreślały, iż zrodził się on w ostatnim roku i wiąże się z trudnością w wygospodarowaniu pieniędzy na spłatę rat.

Z tym zagadnieniem wiąże się kwestia ewentualnych problemów z wygospodarowaniem środków na spłatę kredytu. Z badań wynika, iż żadnych trudności z wygospodarowaniem pieniędzy nie miało 39% respondentów, pozostałe 71% miało trudności, w tym 14% małe, 31% średnie, 13% duże i 3% bardzo duże (tab. 14).

Tabela 14

**Ocena wybranych problemów związanych z obsługą kredytu
(na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)
Bewertung der Schwierigkeiten bei Kreditrückzahlung (eigene Berechnung, n = 47) (%)**

Problem	Trudność – Schwierigkeit				
	bardzo duża sehr große	duża große	średnia mittel	mała kleine	żadna keine
Z realizacją inwestycji zgodnie z założeniami Mit Realisation der Investition	1	3	1	17	78
Z terminową zapłatą rat kredytu Mit Firstzahlung des Kredits	0	1	10	19	70
Z wygospodarowaniem środków na zapłatę rat Mit Verwirschaften von Finanzmittel für Kreditszahlung	3	13	31	14	39

Na koniec rozmowy z każdym rolnikiem zapytano: *czy wykonałby inwestycję, jeśli nie mógłby skorzystać z kredytu preferencyjnego?* Z otrzymanych odpowiedzi wynika, że 85% nie wykonałoby inwestycji, 5% nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie i 10% zrealizowałoby przedsięwzięcie. W województwie poznańskim osób, które niezależnie od możliwości skorzystania z kredytu wykonałyby inwestycje, było 9%, a w sieradzkim 11% (tab. 15).

Tabela 15

**Czy wykonalibyście Państwo inwestycje, nie mogąc skorzystać z kredytu preferencyjnego?
(na podstawie badań ankietowych, n = 47) (%)**
**Könnten Sie die Investition ohne Vorzugskredit durchführen?
(eigene Berechnung, n = 47) (%)**

Odpowiedź Antwort	Poznań Posen	Sieradz	Średnio Im Durchschnitt
Tak Ja	9	11	10
Nie Nein	86	84	85
Nie wiem Keine Ahnung	5	5	5

Rolników, którzy bez względu na to, czy otrzymaliby kredyt preferencyjny, czy nie, zapytano: *jak sfinansowałyby inwestycję, jeśli nie mogliby skorzystać z kredytu preferencyjnego?* W odpowiedzi 75% respondentów poinformowało, że inwestycję sfinansowałyby kapitałem własnym, 12,5% deklaroowało, że zaciągnęłoby pożyczkę u rodziny i 12,5% nie wiedziało, ponieważ nie zastanawiało się nad takim problemem.

Podsumowanie

Podsumowując przedstawione zagadnienie, można stwierdzić, że realizowane inwestycje rolnicy finansują zarówno kapitałem własnym, jak i obcym. Źródło finansowania zależy od rodzaju inwestycji. Najczęściej kapitałem obcym jest finansowany zakup maszyn i urządzeń rolniczych oraz ziemi. Wśród różnych dostępnych na rynku finansowym kredytów rolnicy najczęściej korzystają z kredytów preferencyjnych. Rolnicy korzystający z tego źródła finansowania twierdzą, że bez niego nie zrealizowałyby inwestycji (85%), przy czym tak twierdzi więcej rolników z województwa poznańskiego. Ma to prawdopodobnie związek z wielkością wykonywanych inwestycji, ponieważ w województwie poznańskim realizowane inwestycje były większe.

Można więc wnioskować, iż kredyt preferencyjny jest ważnym źródłem finansowania inwestycji, lecz niedocenianym przez rolników indywidualnych, którzy często boją się korzystać z kapitału obcego. Przyczyną tego są zaszłości z początków lat dziewięćdziesiątych, kiedy to przy szybkim wzroście inflacji, równie szybko rosło oprocentowanie kredytów, co przysporzyło kredytobiorcom wielu trudności.

Przełamanie bariery psychologicznej przed braniem kredytów będzie trudne, ale jednocześnie jest ono konieczne, jeśli w polskim rolnictwie mają nastąpić szybkie zmiany o charakterze strukturalnym, a gospodarstwa indywidualne mają być konkurencyjne wobec gospodarstw Unii Europejskiej.

Literatura

- Brandes W., Odening M.** (1992): Investition, Finanzierung und Wachstum in der Landwirtschaft. Ulmer, Stuttgart.
- Dębniewska M., Garbowski M.** (1997): Problemy finansowe rolnictwa w aspekcie integracji z Unią Europejską. W: V Kongres SERiA „Agrobiznes w krajach Europy Środkowej w aspekcie inegracji z Unią Europejską”. Red. S. Urban. Wyd. AE, Wrocław: 81-86.
- Giselbrecht P.** (1991): Handbuch der Betriebsfinanzierung in der Landwirtschaft. Bayerische Raiffeisen Vertriebs- und Verlagsgesellschaft, München.
- Hermann W., Schuh A.** (1993): Abschnitt 3. Agrarpolitik. W: Wirtschaftslehre. Verlagsgesellschaft München, München: 99-103.
- Kolaczyk Z.** (1997): Rachunkowość finansowa. Wyd. AE, Poznań.

FINANZIERUNG DER INVESTITION DURCH VORZUGSKREDITE IN PRIVATEN BETRIEBEN

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die polnische Landwirtschaft wird durch eine ungünstige Agrarstruktur charakterisiert. Damit die Entwicklung der Agrarstruktur beschleunigt wird, sollen in landwirtschaftlichen Betrieben Investitionen durchgeführt werden. Für die Realisierung der Investition ist Kapital nötig, entweder Eigenkapital oder Fremdkapital. Das Fremdkapital wird in einem landwirtschaftlichen Betrieb als Kredit aufgenommen. Im Jahre 1994 wurde eine Agentur für Restrukturierung und Modernisierung der Landwirtschaft gegründet. Die Aktivitäten der Agentur erstrecken sich hauptsächlich auf Agrar- Kreditprogramme – unter anderem Vorzugskredite für Landwirte.

Hierauf bezieht sich das Ziel dieser Arbeit. Das Ziel ist die Analyse des Vorzugskredites als eine Finanzierungsquelle der Investitionen in privaten Betrieben. Um das Ziel zu erreichen, wurde eine Erhebung bei 212 Landwirten durchgeführt. Die gesammelten Daten wurden weiter mit Hilfe der deskriptiven Statistik analysiert.

Die Ergebnisse zeigen, daß polnische Landwirte Eigen- und Fremdkapital für Investitionsfinanzierung benutzen, jedoch kam man sagen, daß häufiger Eigenkapital benutzt wird. Die Finanzierungsquelle ist abhängig von der Art Investition. Am häufigsten wurde Fremdkapital für die Finanzierung des Maschinenkaufs und Bodenkaufs verwendet.

Zwischen verschiedenen Krediten, die man auf dem Finanzmarkt bekommen kann, benutzen Landwirte vor allem Vorzugskredite. Die Landwirte sagen, daß sie ohne Vorzugskredite keine Investition durchführen könnten.

Hieraus ergibt sich, daß Vorzugskredite eine wichtige Finanzierungsquelle für Investitionen sind, doch dies wird von den Landwirten verkennen sie falsch eingeschätzt.